

УДК 338.33

А. М. Ткаченко

доктор економічних наук, професор

О. М. Силенкостарший викладач
Запорізький національний технічний університет**ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ**

У статті зазначено, що входження України в сучасну світову економіку примножує залежність українських товаровиробників від змін, які мають у ній місце, що знаходить підтвердження в умовах фінансово-економічної нестабільності. Актуалізується питання розуміння та підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Досить помітним стає пошук сучасних інструментів управління підприємствами та новаторських підходів стосовно формування конкурентних переваг у сучасних товаровиробників.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, інноваційно-інвестиційний розвиток, інновація, інвестиційний клімат.

I. Вступ

В умовах конкуренції виробники мають постійно дбати про інноваційно-інвестиційний розвиток суб'єкта господарювання, що є одним із головних важелів формування наявності в них конкурентних переваг. Тому питання стосовно забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств стає вкрай необхідним. Входження України в сучасну світову економіку примножує залежність українських товаровиробників від змін, які мають у ній місце, що знаходить доводи в умовах фінансово-економічної нестабільності. Постають питання розуміння та підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Досить помітним стає пошук сучасних інструментів управління підприємствами та новаторських підходів стосовно формування конкурентних переваг у сучасних товаровиробників [7, с. 186].

Якість вирішення цього питання пов'язана з кризовими процесами, які характеризують економіку України: нестабільний курс гривні, зубожіння населення, падіння попиту на продукцію українських товаровиробників, безробіття тощо. Відповідно, формування конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на основі використання інноваційно-інвестиційного потенціалу є досить нагальним питанням сучасності.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження ролі інноваційно-інвестиційного розвитку як головного чинника формування конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

III. Результати

Здійснення товаровиробником активної інноваційно-інвестиційної політики зумовлює підвищення конкурентоспроможності та

залучення підприємства до мережі відносин з іншими суб'єктами господарювання.

Забезпечення економічного зростання нашої країни потребує створення належних умов і важелів, що продукують у товаровиробника інноваційно-інвестиційну діяльність і стимулюють запровадження її результатів у виробничо-господарську діяльність. Сучасний період розвитку підприємницьких структур характеризується змінами наявних механізмів функціонування на поприщі інновацій. Нагальність таких перетворень зумовлено закономірністю управління, поведінкою ринку інвестицій та новацій, а також метою формування системи пристосування до нестійких умов функціонування. Без інновацій та інвестицій нездійсненним є продуктивне функціонування суб'єктів господарювання, їх економічне зростання та формування бажаних конкурентних переваг підприємств.

Термін "інновація" вперше включив до наукового обігу відомий австрійський учений Й. Шумпетер 1912 р. у видатній праці "Теорія економічного розвитку". Він охарактеризував інновації як модерний науковий та організаційний симбіоз уживання виробничих чинників, який мотивований підприємницьким духом. Й. Шумпетеру належить і піонерський досвід систематизації інновацій [3, с. 19–20].

Той чи інший розвиток і оновлення характеризується категоріями "новація", "новина", "інновація" та "нововведення". В окремих випадках ці дефініції використовують як синоніми, проте між ними існують і певні відмінності [8, с. 11].

У Законі України "Про інноваційну діяльність" наведено таке трактування: "інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможності технології, продукції або послуги, а також організа-

ційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно покращують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [3, с. 20].

Інноваційна сфера – це специфічний процес побудови роботи товаровиробника, який започатковано на незмінному пошуку сучасних перспектив удосконалення організаційних, управлінських, техніко-технологічних, фінансових та інших чинників виробництва. Зазвичай вона тісно пов'язана з бажанням підприємницької структури (юридичної або фізичної особи) покласти на себе відповідальність щодо виконання нового проекту або модернізації експлуатованого, а також моральну, фінансову та соціальну його складові [4, с. 102].

У науковій літературі висвітлюють полярні погляди стосовно сутності інноваційної сфери, але часомало вчених готові розуміти під нею те, що формує перетворення міркувань (наслідків наукових експериментів і опрацювань або протилежних науково-технічних здобутків) у сучасний чи вдосконалений продукт з потребою на нього ринку, в новий чи вдосконалений технологічний процес, що віднайшов уживання в практичній роботі [9, с. 111].

Дослідження теоретико-прикладних аспектів інноваційної сфери свідчать про її різноманітність та багатогранність вираження в практичній діяльності сучасних товаровиробників. У теоретичному плані інноваційна сфера асоціюється з певним інноваційним процесом і є значно ширшою за останній, тому що передбачає не тільки створення інновацій, а й запровадження та поширення вже наявних наслідків інноваційної практики інших підприємств. Це дає змогу створити синергійний вплив, що проявляється безпосередньо в інноваційній сфері на державному рівні, розкриває її продуктивність. У нашій країні тенденції інноваційної діяльності є досить суперечними, що пов'язано з соціально-економічною нестабільністю та досить тривалим становленням української економіки. Існують питання інноваційної сфери, які пов'язані з невисоким відносно інших країн рівнем інноваційної активності суб'єктів господарювання, недостатніми об'ємами реалізованої інноваційної продукції. Тому для вирішення окреслених питань вагомим є підвищення рівня інформованості українських товаровиробників стосовно пріоритетних векторів інноваційної сфери, державного сприяння, стимулювання виходу їх на міжнародні ринки.

Нововведення – це завершальний принцип, метод, процес, новий порядок, сучасний продукт, винахід, якісно відмінний від попереднього аналога, що є наслідком розумової практики, завершений науковий цикл розробок і досліджень. Дефініція “новація” вживається стосовно всіх нововведень як у

виробничий процес, так і в процес організації, наукової, фінансової, навчальної, соціальної сфер та щодо будь-яких покращень, які забезпечують скорочення витрат або створюють належні умови для покращення життя.

Для отримання комерційного успіху товаровиробнику варто виробляти товари, які можуть приваблювати увагу покупців, не помічаючи існування на ринку аналогічної продукції. Завдяки ефективним інноваціям, тобто виведенню на ринок сучасного продукту (послуги), спроможного задовольняти вимоги покупців краще, ніж наявні товари, вони можуть примножувати підприємницький прибуток [6, с. 131].

Дослідження зарубіжної практики, обґрунтування стратегії новаційного розвитку підтверджує, що методологія цього процесу базується на засадах низки концептуальних принципів.

По-перше, стратегія новаційного розвитку товаровиробника тісно пов'язана зі стратегією збільшення. Остання може спиратися на внутрішні (вкладення в розширення виробництва) або зовнішні (надбання сучасних бізнес-підрозділів) основи.

Внутрішні зростання помітні, як правило, у формі створення сучасних або зміни наявних товарів, виведенні товару на сучасні ринки. Зовнішні зростання зазвичай мають місце у формі диверсифікації, коли суб'єкт господарювання поглинає існуючі схожі товарні лінії, або дає шанс для порятунку новим сферам підприємництва.

По-друге, стратегія новаційного розвитку товаровиробника має ринкову спрямованість, іншими словами, маркетингові дослідження стосовно нового товару формулюють мету та вектори інноваційного розвитку.

По-третє, стратегія сучасного продукту – це стратегія розвідки та розробки, так звана стратегія R&D (Research and Development). Ця абревіатура є загальноприйнятою за кордоном.

Товаровиробники, як правило, опрацюють і виробляють декілька видів нової продукції, бажаючи міцно триматися на сучасному світовому ринку. Через це сьогодні великі товаровиробники створюють відділення за кордоном, у тих державах, де існують найбільш придатні умови для майбутніх складових єдиного новаційного ланцюга “розробка новаційного товару – виготовлення – ринок”. Для великих товаровиробників усе частіше ця низка в територіальному плані стає розірваною [5, с. 85].

В умовах сьогодення значної актуальності набуває доцільність управління поведінкою ринку інвестицій та новацій з метою вироблення системи пристосування підприємства до змінних умов. Без інвестицій та новацій нереальною стає продуктивна діяльність товаровиробників, їх розвиток та конкурентоспроможність. Новаційна практи-

ка і виведення на ринок сучасної продукції з частками ефективних новацій мають бути об'єднані в міцний ланцюг суцільного процесу управління новаціями.

Рівень запровадження та вживання новаційних послуг і продуктів у нашій країні існував і залишається досить невисоким: з-поміж понад 140 держав світу Україна зайняла 63–71 місце. Наразі помітна тенденція до його значного зниження. До переваг нашої країни належить: вища освіта – 6 місце, загальна освіта – 17 місце, засвоєння знань (бізнес-структурами) – 20 місце, створення знань (нематеріальних активів) – 22 місце. Варто зазначити, що найбільш уразливими складовими національної економіки, які гальмують впровадження та поширення новацій, є: регуляторне оточення – 107 місце, вартість підприємництва – 107 місце, стан розвитку кластерів (тобто інтеграційні стосунки освіти – науки – підприємства) – 104 місце. Іншими словами, новаційна діяльність у нашій країні вимагає міжгалузєвої технологічної заміни, суттєвого зміцнення стосунків суб'єктів господарювання з вищими навчальними закладами та науково-дослідними інститутами, розвитку міжнародного наукового та технічного співробітництва, венчурного вкладення в сучасні передові розробки, створення новаційної інфраструктури, широкого залучення інформаційних технологій тощо.

Безумовно, економіка розвинених держав демонструє різноманіття форм власності, інтелектуалізацію праці, людського капіталу. В цих умовах суттєво змінюються стосунки акціонерів, власників, найманих працівників та інших стейкхолдерів. Треба зазначити, що перехід від розрізнених товаровиробників і вертикально інтегрованих промислових об'єднань до матричних і мережевих структур суттєво трансформує методи та форми суперництва, послаблює їх, поєднує суперництво зі змаганнями та співпрацею.

Суперництво належить до тих економіко-соціальних категорій, функція яких у розвитку суспільства загалом та економіки певної країни зокрема досить перебільшена та міфологізована. Домінує точка зору про те, що конкуренція виявляє найкращих, підтримує найбільш ефективний з точки зору громади поділ та вживання ресурсів, сприяє науково-технічному прогресу та суттєвому зниженню цін за наявності різноманітних товарів і високої якості продукції.

Наразі в економіці суттєво трансформувались форми володіння капіталом. У цивілізованих державах у зв'язку зі зростанням концентрації виробництва економіка рухається в напрямі соціалізації. Головною формою власності стає групова персоніфікована (акціонерна), приватна та державна. Зазвичай індивідуальна приватна власність притаманна малому бізнесу, де панує суперництво [1, с. 7].

Сучасні новаційні процеси відіграють помітну роль у формуванні успішного поступу суб'єкта господарювання, міста, регіону та держави загалом. Від рівня цих процесів безпосередньо залежить фінансовий та економічний стан, сила регіонів і повсякденний рівень життя населення. У тривалому конкурентному протистоянні за покупця та ринки збуту товаровиробники мусять безперервно запроваджувати новаційні процеси: покращувати та розробляти сучасні вироби, передові технології, системи управління й реалізації, що виведе їх на сучасний рівень розвитку та загалом приведе компанію до прогресу.

Загальноновизнано, що в сучасних умовах господарювання новації – це неодмінний і неупереджений фактор конкурентоспроможного розвитку будь-якого товаровиробника, форсованого технологічного та технічного оновлення підприємства, модернізації економіки країни загалом.

Інноваційна сфера безпосередньо пов'язана з перетворенням науки експериментів і опрацювань, відкриттів і винаходів на сучасний продукт або сьогоднішній технологічний процес. Її запроваджують у виробничий процес або в модерний підхід до соціальних послуг.

Інноваційна сфера визначає виробництво повноцінного комплексу наукових, організаційних, технологічних, комерційних та фінансових заходів, які в сукупності приводять до створення новації "під ключ", тобто цілком підготовленої до реалізації на ринку.

Мудра інвестиційна політика управлінців дасть змогу за досить короткий час дослідити чітку маркетингову стратегію та цінову політику для подальшого розвитку товаровиробника.

Для інвесторів досить привабливими є проекти, які розраховано на середньостроковий період до 3 років. Тривалі ж проекти притягнуть лише тих інвесторів, які планують перебувати в державі понад 5 років.

Безпосередньо для інвестора інвестиційна діяльність є певною альтернативою, яку він обрав при зіставленні з інвестиціями свого капіталу в комерційний банк під прибуткову для нього відсоткову ставку. Безумовно, вкладник ризикує, але ж існує сподівання на те, що небезпека буде виправною. Тому при реалізації проекту потрібно звернути увагу на те, що майбутній вкладник зміг би помітити користь для себе, що не можливо без розвитку інноваційних здібностей.

Інвестиційний клімат зазвичай має досить велике значення для притягнення вкладень у всі сфери народного господарства, але політична та соціальна ситуація, які наразі склались у нашій країні, переважно негативно впливають на процеси сучасного інвестування [5, с. 84].

IV. Висновки

Отже, одним із найбільш пріоритетних завдань сучасності для досягнення усталених конкурентних переваг українськими товаровиробниками на міжнародному ринку є належний рівень їх інноваційного зростання. Тому в сучасних умовах постійних змін економіки актуальності набуває мотивація всіх існуючих резервів для запровадження інновацій шляхом реалізації дієвих проектів.

Список використаної літератури

1. Брюховецкая Н. Е., Булеев И. П. Конкуренция и соревнование в условиях инновационного развития предприятий. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1 (32). С. 7–15.
2. Дибя О. М., Гернего Ю. О. Теоретичні основи та прикладний аспект інноваційної діяльності в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*: зб. наук. пр. Київ, 2015. № 37. С. 37–43.
3. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Київ, 2012. С. 19–20.
4. Лазарева Є. В. Диспропорції як причини і слідство розвитку інноваційно активного підприємства. *Прометей*. Дружківське, 2014. Вип. 2 (44). С. 102–108.
5. Солоха Д. В., Белякова О. В. Основні підходи формування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1 (32). С. 84–87.
6. Ткаченко А. М. Поняття, види продуктивних інновацій та запровадження їх у підприємство. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2015. № 3 (84). С. 130–133.
7. Ткаченко А. М., Сепета В. В. Підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств за рахунок ефективності використання трудового потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 186–192.
8. Школа І. М., Бутирська І. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Чернівці, 2010. С. 11–35.
9. Шпикушяк О. І., Тивончук С. О., Тивончук С. В., Супрун О. М. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. 2011. № 12. С. 109–116.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2017.

Ткаченко А. М., Силенко О. М. Инновационно-инвестиционное развитие как фактор формирования конкурентоспособности предприятия

В статье указано, что вхождение Украины в современную мировую экономику умножает зависимость украинских товаропроизводителей от изменений, которые имеют в ней место, что находит подтверждение в условиях финансово-экономической нестабильности. Актуализируется вопрос понимания и повышения конкурентоспособности субъектов хозяйствования. Довольно заметным является поиск современных инструментов управления предприятиями и новаторских подходов к формированию конкурентных преимуществ у современных товаропроизводителей.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, инновационно-инвестиционное развитие, инновация, инвестиционный климат.

Tkachenko A., Sylenko O. Innovative-Investment Development as the Main Factor of Formation of Competitiveness of the Subject of Management

Ukraine's entry into the modern world economy is increasing the dependence of Ukrainian commodity producers on changes that have a place in it, finding arguments in the conditions of financial and economic instability. Questions of understanding and raising the level of competitiveness of economic entities are rising. The search for modern enterprise management tools and innovative approaches to the formation of competitive advantages in modern commodity producers is becoming quite noticeable.

The purpose of the article is to study the role of innovation and investment development as the main factor in the formation of the competitiveness of the entity.

Investor's investment activity is a direct alternative to that which he has chosen in relation to the investment of his capital in a commercial bank at a profit interest rate for him. Of course, the investor is at risk, but there is hope that the danger will be justifiable. Therefore, when implementing the project, it is necessary to draw attention to the fact that the future investor would be able to see the benefits for himself, which is impossible without the development of innovative abilities.

Thus, one of the most priority tasks of the present day in order to achieve the established competitive advantages of Ukrainian producers in the international market is the proper level of their innovation uplift. Therefore, in the current conditions of mobile changes of the economy, the motivation of all existing reserves for introducing innovations through the implementation of effective projects becomes actuality.

Key words: competition, competitiveness, innovation-investment development, innovation, investment climate.